

ISSN 2181-922X

O‘ZBEKISTON

TIL VA MADANIYAT

AMALIY FILOLOGIYA MASALALARI

2025 Vol. 1 (5)

www.aphil.tsuull.uz

Bosh muharrir:

Saodat Muhamedova

Mas'ul kotib:

Yekaterina Shirinova

Tahrir kengashi

Aynur O'zjan (Turkiya), Baydemir Husayn (Turkiya), Alfiya Yusupova (Rossiya), Luiza Samsitova (Rossiya), Almaz Ulvi (Ozarbayjon), Merveri Ismailova (Ozarbayjon), Abdulhay Sobirov, Manzura Abjalova, Xurshida Kadirova, Shoiria Isayeva, Nargiza Musulmonova, Munira Shodmonova, Oqila Turaqulova, Iroda Azimova, Dilafuz Xidoyatova, Dilrabo Elover, Elyor Xonnazarov, Xasan Akramov, Ra'no Azizova, Azimjon Davronov, Nasiba Jo'raqulova.

Jurnal haqida ma'lumot

“O'zbekiston: til va madaniyat. Amaliy filologiya masalalari” seriyasi - Oliy attestatsiya komissiyasi ilmiy nashrlar ro'yxatidagi “O'zbekiston: til va madaniyat” akademik jurnalining ilovasi hisoblanib, unda professor-o'qituvchilar, doktorantlar, stajor-tadqiqotchilar, mustaqil izlanuvchilar, magistrantlarning amaliy tilshunoslik, amaliy adabiyotshunoslik, kompyuter lingvistikasi, o'zbek tilini davlat tili va xorijiy til sifatida o'qitish, nashrlik ishi, qiyosiy tilshunoslik, lingvokulturologiya, psixolingvistika, sotsiolingvistika kabi sohalarga oid tadqiqotlari nashr qilinadi.

Jurnal ilovasi bir yilda to'rt marta chop etiladi.

O'zbek, rus va ingliz tillaridagi, shuningdek, boshqa turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Jurnalda kitoblarga yozilgan taqrizlar, adabiyotlar sharhi, konferensiyalar hisobotlari va tadqiqot loyihalari natijalari ham e'lon qilinadi.

Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farq qilishi mumkin. “O'zbekiston: til va madaniyat. Amaliy filologiya masalalari” seriyasi 2022-yildan chiqa boshlagan.

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti.

O'zbekiston, Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani,

Yusuf Xos Hojib ko'chasi, 103.

Email: aphil@tsuull.uz

Website: <http://www.aphil.tsuull.uz>

MUNDARIJA

AMALIY FILOLOGIYA

Мирвари Исмаилова

Научная концепция о происхождении тюрков в Передней Азии ...5

Nasiba Jo'raqulova

Xalq dostonlarida turkiy obraz tasviri14

Sohiba Gazibekova

Diniy tushunchalarni ifodalovchi leksik birliklarning poetik imkoniyatlari (Xayriddin Sulton asarlari misolida)25

Umida Abdullayeva

Badiiylik modusi - she'riyatdagi modifikatsion usul31

QIYOSIY TILSHUNOSLIK

Зульфия Ишкильдина, Луиза Самситова

Корневая морфема в русском и башкирском языках38

Xurshida Kadirova, Xankishi Məmmədov

"Gözəllik" komponentləri ilə paremioloji birliklərin iks-femik semantikasi49

Xurshida Kadirova, Odina Uralova

Turkiy va turk xalq maqollarining lingvistik tadqiqi59

Nargiza Aytniyazova

O'zbek va qoraqalpoq tillaridagi paremiyalarning lingvokulturologik aspekti75

O'ZBEK TILINI XORIJIY TIL SIFATIDA O'QITISH

Dilora Bahronova

Xorijliklarga o'zbek tilini o'qitishda til va madaniyat integratsiyasi ...84

LINGVOKULTUROLOGIYA

Shakhzoda Khayrullaeva

A linguacultural analysis of emotions through metaphors (in english and uzbek: anger, fear, love, and pride)90

PSIXOLINGVISTIKA

Dildora Salimova

Psixolingvistikada nutqni idrok etish masalasi102

SOTSIOLINGVISTIKA

Gulbahor Iskandarova, Yekaterina Shirinova

Bolalarda gender identifikatsiyasining lisoniy jihatdan xoslanishi ...111

Lobar Rahimqulova

Ijtimoiy tarmoqlardagi konfliktli yozishmalarda yosh xususiyatini ifodalovchi lingvistik va paralingvistik birliklar119

TIL TA'LIMI NAZARIYASI VA AMALIYOTI

Gulshan Asilova, Fatma Açık

Ona tili ta'limida o'qib tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun matnlarni tanlash tamoyillari127

Турсуной Юсупова

Проблема подготовки обучающихся к текстообразительной деятельности путем выполнения грамматических заданий139

Мунира Шодмонова

Развитие критического мышления у студентов как педагогическая проблема150

Yekaterina Shirinova, Gulbahor Iskandarova

Til ta'limiga antroposentrik yondashuv masalasiga doir165

TURKIY VA TURK XALQ MAQOLLARINING LINGVISTIK TADQIQI

Xurshida Kadirova¹

Odina Uralova²

Annotatsiya

Tilning paremiologik fondi xalq tomonidan dunyoni bilishning ogʻzaki tajribasini ifodalaydi. Uni lingvistik tadqiq etish jarayonida milliy-mental xususiyati, grammatik va sintaktik tafovut va umumiyliklari namoyon boʻladi. Maqolada turkiy va turk maqollarining ayro xususiyatlari, oʻrganilish yondashuvlari tahlilga tortilgan. Maqola tahliliy, tavsifiy, tasnifiy metod asosida amalga oshirilgan. Maqollarning lingvistik tadqiqiga oid manbalar oʻrganilib, tadqiqot natijasida turkiy maqollar tilshunoslikda qiyosiy-chogʻishtirma aspektida, turk maqollari leksik, semantik, grammatik, sintaktik yondashuv asosida tadqiq etilishi xulosa qilingan.

Kalit soʻzlar: *maqol, paremiya, turk, turkiy, lingvistik, struktur, semantik.*

KIRISH

Inson dunyoni ijtimoiy-tarixiy, umuminsoniy, milliy tajribani oʻzida aks etgan til yordamida idrok etadi. U tarix, madaniyat, adabiyotga eʼtibori natijasi oʻlaroq tilga yaqinlashadi, yoki aksincha tili orqali milliy-mafkuraviy boylikka qiziqadi. Mazkur tarix, madaniyat, adabiyot, milliy mafkuraning aks-sadosi maqol va matallarda namoyon boʻladi. “Bular ajdodlar tomonidan kelajak uchun oʻziga xos yoʻllanma sifatida qoldirilgan, qisqa soʻz bilan ifodalangan, axloqiy qonun va sogʻlom fikrni oʻz ichiga olgan mikrotizimlarning bir turidir” [Маслова 1997]. Shu boisdan ham

¹ Kadirova Xurshida Batirovna – Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat oʻzbek tili va adabiyoti universiteti, Oʻzbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti, filologiya fanlari doktori (DSc).

E-mail: qodirova@navoiy-uni.uz

ORCID: 0000-0001-5194-7155

² Uralova Odina Orifjanovna – Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat oʻzbek tili va adabiyoti universiteti, Oʻzbek tili va adabiyoti 1-bosqich magistranti.

E-mail: gayratbest@mail.uz

ORCID: 0009-0003-3702-6474

Iqtibos uchun: Kadirova, X. B., Uralova, O. O. 2025. “Turkiy va turk xalq maqollarining lingvistik tadqiqi”. *Oʻzbekiston: til va madaniyat. Amaliy filologiya masalalari*. 1 (5): 59-74.

DOI: 10.52773/tsuull.aphil.2025.1 (5)/FDKC1251

maqol va matallar tilda alohida mavqega ega bo'lib, ularni lingvistik tadqiqot obyekti sifatida o'rganish o'z dolzarbligini yo'qotmaydi.

ASOSIY QISM

Har qanday tilning maqollari o'ziga xos xususiyatlarga ega – ularda xalqqa tegishli hamma narsa: turmush tarzi, afzalliklari, kundalik hayoti, butun bir xalqning, ba'zan hatto bir guruh xalqlarning milliy xarakterining in'ikosidir [Еропова 2014]. Turkiy xalqlarni birlashtirib turuvchi tarixiy, milliy-madaniy omillar o'zbek va turk xalqlari maqollarining mushtarak jihatlarini namoyon etadi. Xususan, Mahmud Qoshg'ariy "Divon lug'at at-turk" asarida arabzabon kitobxonlarni turkiy tillar bilan tanishtirishdan asosiy maqsadi bo'lganligi sababli turkiy lug'aviy materialga boshqa tillarda so'zlashuvchilar nigohi bilan qaragan [Абдуллаева 2024]ligi hamda u to'plagan 290 turkiy maqoldan ko'pchiligi u yoki bu shaklda hozirgi turkiy paremiyalar fondiga kiritilgan [Попухомовский 2014] ligi olimlar ttomonidan e'tirof etiladi. Mazkur turkiy maqollar boshqa tillarga keng tarqalgani, ular linvistik tadqiq etilgani ahamiyatli. Jumladan, "Qozoq va turkiy xalqlarning maqol va matallarida umumiy o'xshashliklar" [Алиева], "Qozoq maqollarining xususiyatlari va boshqa turkiy tillar maqollari bilan o'xshashliklari" [Sarsek 2021], "Mo'g'ul va turkiy tillarda qiyosiy munosabatlarni ifodalash shakllari tipologiyasi" [Мушаев 2018] ga bag'ishlangan ishlar turkiy maqollarning dunyo miqyosida tadqiqotchilar diqqat markazida ekanligidan dalolat beradi. Albatta, "turkiy tillar" deganda, tarixiy ildizlari yaqin bo'lgan qardosh tillar nazarda tutilib, unga barcha turkiy tillar kirishini e'tiborga olish joiz. Misol uchun, O.V.Barabash va R.Xamrayevalar rus maqol va matallarida turkiy so'zlarning kelib chiqishini tadqiq etib, XIX-XX asrlar rus tilshunosligida turkiy tillarning tasniflarini ishlab chiqilganligini va rus-turkiy tillararo aloqalar muammosining turli jihatlarini ko'rib chiqilganligini [Бабабаш 2025], aytishadi. Rus tili paremiologik fondida faoliyat yurituvchi turkiy leksemalarni shartli ravishda leksik-semantik guruhlariga ajratishganda o'zbek tiliga xos bo'lgan so'zlarni ko'rishimiz mumkin. Masalan, *алтын, базар, колпак, чулок, штаны, алмаз, бирюза, изюм, утюг, чемодан, чугун, арбуз, камыш, башка, кадык, кулак* [Бабабаш 2025]. Hatto nemis grammatikasida ham turkcha maqollar aniqlangan bo'lib, "I. Megizer "Institutiones linguae turcicae libri quatuor" grammatikadagi turk maqollari (1612)" [Нуриева 2019] nomli maqola e'lon qilingan. Maqola Ieronymus Megiserning "Institutiones linguae Turcicae libri quator" (1612) grammatikasida aniqlangan maqollarga bag'ishlangan.

Amalga oshirilgan tahlillar turkiy va boshqa Yevropa tillarining ushbu paremiya fondida soʻzlashuvchilarning dunyoqarashi haqida maʼlumot beradi. Ana shunday maqollarning nutqimizdagi oʻrni beqiyos ekanligi, X asrdayoq maqollar Angliyada lotin tilini oʻrganish vositalaridan biri sifatida ishlatilganligi “Turk va ingliz tili maqol va matallarining oʻzaro uygʻunligi” [Кенжемуратова 2017] maqolasida ham qayd etiladi. Turkiy xalqlar va boshqa xalqlar oʻrtasidagi uzoq muddatli aloqalar bu xalqlar maqollarining mavzulari va badiiy, tasviriy vositalarida oʻxshashlikni keltirib chiqardi. Masalan,

A friend in court is better than a penny in purse – Влиятельный друг дороже денег (Не имей сто рублей, а имей сто друзей) – *Iyi dost paradan da kiymetli* (100 rubleye göre 100 dostun olsun);

A friend in need is a friend indeed – Истинный друг познается в беде – *Iyi dost kötü günde belli olur*;

A man is known by the company he keeps – Скажи мне, кто твой друг, и я скажу, кто ты – *Arkadaşının kim olduğunu söylersen ben de sana senin kim olduğunu söylerim*;

It is never too late to learn – Учиться никогда не поздно – *Okumak için hiç bir zaman geç olmaz*;

Jack of all trades and master of none – За все берущийся человек, но ничего не умеющий делать – *Her şeyi yapmak istiyor ama hiç bir şeyi yapamıyor*;

Live and learn – Век живи, век учись – *yüzyıl yaşa yüzyıl oku*;

Never put off till tomorrow what you can do today – Никогда не откладывай на завтра то, что можно сделать сегодня – *Bugün yapabileceğin işi yarına asla bırakma*;

No pain, no gain – Без труда не выловишь и рыбку из пруда – *Emeksiz balığı da sudan çıkaramazsın* [Кенжемуратова 2017].

Biroq ishimizning obyektini aynan turk tilidagi maqollar boʻlganligi uchun biz “turkiy til” emas, zamonaviy turk tili bilan bogʻliq masalalar, xususan turk maqollarining lingvistik xususiyatlari masalasidagi ishlarni tahlil qilishni oʻz olimizga maqsad qilib qoʻyamiz.

Turk tilidagi maqollar ham qiyosiy tilshunoslikning obyektini boʻlgan. “Turkvachuvasmaqollarining strukturasi va semantikasining qiyosiy-chogʻishtirma tahlili” [Павлов 2004], “Tatar va turk maqol va matallarida shaxs nomlari” [Биктагирова, Хазиева-Демирбаш 2012], “Turk va rus maqollarining chogʻishtirma tahlili” [Шенгюдер 2023] ga bagʻishlangan ishlar shular jumlasidan. Turk maqollarining oʻzbek maqollari bilan qiyosiy oʻrganilishi ham tadqiqotchilar eʼtiboridan chetda qolmagan. Xususan, oʻzbek-turk maqollarining

tasnifiga bag'ishlangan ishda "o'zbek va turk folklorida bir-birini so'zma so'z takrorlaydigan analogik tipdagi maqollar mavjudligi, sinonimik tipdagi maqollar ham ayni mazmun atrofida birlashishi, o'zaro muqobillaridan tarjima jarayonida to'g'ri foydalanish adekvat tarjimaga erishishda yordam berishi [Xojiyeva 2024], xulosa qilinadi. Tadqiqotchi boshqa bir maqolasida ikki tilning maqollari didaktik xarakterda bo'lishini aytadi. "Ularning har biri maxsus missiya – xalqning milliy tarbiyasi uchun xizmat qiladi" [Xojiyeva 2024] deya *Bulbul chamanni sevar, Odam – vatanni* maqolining zamonaviy turkcha vatiantini keltirib, maqollarning mushtarak vazifalarini bayon etadi: *Bülbülü altın kafese koymuşlar, "ah vatanım" demiş.*

O'zbek-turk maqollarining motivlaridagi uyg'unlik turk tadqiqotchilarining ham diqqat markazida. Jumladan, ota tushunchasini ifodalovchi o'zbek va turk xalq maqollarining qiyosiy tahlilini Ahmet Erdem "Sharq mash'ali" jurnalida e'lon qiladi. Turk va o'zbek maqollarida "ota" tushunchasi bilan bog'liq mavzular bir-biriga juda yaqin ekanligini xulosa qilgan [Ahmet Erdem 2022]. Lekin turkcha va ruscha maqollaridagi "oila" motivi chog'ishtirma tahlil qilinganda bunday uyg'unlikni ko'rmaymiz. "155 ta (81 rus va 74 turk) "oila" komponentli maqollarini solishtirish natijasida bu maqollarning umumiy va milliy-o'ziga xos xususiyatlari, semantikasidagi o'xshash va farqli tomonlari aniqlangan. Olingan ma'lumotlar tahlil qilinib, to'rtta jadvalda taqdim etilgan:

1. Mazmun va shakl jihatdan bir-biriga mos keladigan maqollar;

2. Mazmuni bir-biriga mos keladigan va shakl jihatdan qisman mos keladigan maqollar;

3. Mazmuni bir-biriga mos kelsa-da, shakli mos kelmaydigan maqollar;

4. Turk tilida varianti bo'lmagan rus maqollari, rus tilida varianti bo'lmagan turk maqollari" [Senguder 2023]. Muqobili bo'lmagan maqollar turli tizimdagi tillarda ekanligi bilan belgilanadi. Zero,

Amca – baba yarısı.

Cennet annelerin ayakları altındadır.

Eken evlenen yanılmamış.

Elti eltiden kaçır, görümceler bayrak açar.

Gelinin dini yok, kaynananın imanı

Kardeşi olmayan garip olur.

Oğlan dayıya, kız halaya çeker.

Sen seversen yavrunu, o da sever yavrusunu.

singari maqollar rus tilining mental tabiati uchun begona bo'lgani kabi

В гостях хорошо, а дома лучше.

В семье и каша гуще.

Все равны детки – и пареньки и девки.

Зять да сват у тещи – первые гости.

Муж да жена – одна душа.

Муж да жена – одна сатана.

Родители берегут дочь до венца, а муж жену до конца.

У кого есть бабушка и дед, тот не ведает бед.

qabilidagi ruscha maqollar turkiy xalq xarakter xususiyatiga to'g'ri kelmasligi ma'lum.

Demak, o'zbek maqollari bilan turk maqollarining lingvokulturologik, semantik jihatdan mavzuviy guruhlar, qo'llanilish darajasi, xuddi o'zbek maqollaridek "milliy ta'limda maqollardan foydalanish" [Кенан Алтынкая 2023] kabi maqsad va vazifalari aynan deb ayta olishimiz mumkin. Lekin har bir tilning leksik-grammatik tafovutlari bo'lib, har tir tilda maqollarning individual xakteri tadqiq etilgan. Shu bilan bir qatorda "turk maqollari tarixida o'rta asrlar filologiyasining buyuk yodgorligi "Turkiy tillar devoni" muallifi Mahmud Qashg'ariy alohida o'rin tutishi" [Бикчинтаева 2019] qayd etiladi. Turk tilida ham barcha turkiy tillardagi kabi "elipsis hodisasi" [Мирзаалиев 2019], "tazod va alliteratsiyaning o'rni" [Мирзаалиев 2019] mavjudligi kuzatiladi.

Turk maqollarining tili, aynan grammatik va leksik aspektlari M.V.Parxamovskiyning ishida o'z aksini topgan. U tadqiqot davomida quyidagi xulosalarni bayon etadi: "1. Turkiy maqollarda hozirgi-kelasi zamon va buyruq fe'llarining qo'llanishi ko'p bo'lib, bu ularning pragmatik o'rinlari bilan izohlanadi, shart maylidagi fe'llar ishtirok etgan maqollar asosan axborot shaklida emas, balki qo'shimcha vaziyat, potentsial yoki irreal holat bilan izohlanadi. 2. Maqollardagi subyekt, obyekt va predikatning o'zaro birikuvida, yozma va og'zaki til xususiyatlari bilan belgilanadigan so'z tartibining turli xil variantlarini topish mumkin. 3. Turkiy so'zlashuv nutqining o'ziga xos xususiyatlari turk maqollariga o'z ta'sirini o'tkazgan. Sintaktik o'rin almashinmasligi, takrorlar yordamida so'zlarni ajratib ko'rsatish, sintaktik o'rinni juftlab almashtirish va alohida gaplarning gap a'zosi sifatida ishlashida namoyon bo'ladi" [Порхомовский 2009] va h.

Olim 2014-yilda o'z izlanishlari natijasi sifatida "Til va nutqda turk maqollari" [Порхомовский 2014] nomli kitobini

nashr ettirdi. Mazkur kitobda rus va jahon turkologiyasida ilk bor turli davrlarda nashr etilgan turk maqollarining to'liq majmuasi – Mahmud Qoshg'ariyning “Turkiy tillar devoni”dan tortib, zamonaviy to'plamlargacha, jami 6 mingga yaqin hikmatlarning har tomonlama lingvistik tahlili berilgan. Ushbu tadqiqot morfologiya va sintaksis darajalarini qamrab olgan, shuningdek, matn lingvistikasining eng so'nggi ishlanmalaridan foydalangan. Alohida bobda turkiy maqollarning lug'aviy tarkibi tahliliga bag'ishlangan bo'lib, uning natijalari nafaqat turkolog va paremiologlar, balki an'anaviy madaniyat, dunyoning lingvistik manzarasi, etnolingvistika va boshqalarni ham o'ziga jalb qilgan.

Har bir tilda bo'lgani kabi o'zbek va turk tilidagi maqollar tadqiqi ham salmoqli o'rinni egallaydi. O'zbek tilida lingvistik jihatdan amalga oshirilgan ishlar qatorida B.M.Jo'rayevaning ishini ko'rsatish mumkin. U o'zining tadqiqot ishida o'zbek maqollarining hamma qirralarini qamrab olishga harakat qilgan. Yondosh hodaisalarga munosabati, o'zbek xalq maqollarining shakllanishida introlingvistik va ekstrolingvistik omillar va hayvon nomlarining shartlangan ma'nolari ishda o'z aksini topgan [Жўраева 20196]. Shuningdek, G.R.Komilova ham o'zbek maqollaridagi kontseptlarning aksiolingvistik tahlilini amalga oshirib, maqollarda aksiologik mazmunni ifodalovchi lingvistik birliklar misolida masaga oydinlik kiritadi [Комилова 2022].

Turk tilida Necmi Akyalchin yillar davomida maqol va iboralar (paremiologiya va frazeologiya) ustida ish olib borib, ikki jildli lug'at chop ettirib sohaga yangicha yondoshuv olib kirdi [Türkçemizincileri Atasözlerimiz 2012]. Bundan tashqari Necmi Akyalchin ilk bor maqol va iboralarini farqlashdagi muammolarni o'rta qo'ydi [Necmi Akyalçin 2011].

Turk tilida maqollar lug'atiga doir ishlar ko'lamli keng. Misol uchun, Nurettin Albayrak [Nurettin Albayrak 2009], Metin Yurtbaşı [Metin Yurtbaşı 1994], İsmail Parlatır [İsmail Parlatır 2008], Mehmet Hengirmen [Mehmet Hengirmen 2007], Ömer Asım Aksoy [Ömer Asım Aksoy 1988] kabi olimlar bu ishda bosh bo'lib o'z xizmatlarini ayamaganlar. Bundan tashqari Feridun Fazil Tülbentchining turkcha maqol va iboralar tahlil qilingan lug'ati mavjuddir [Feridun Fazıl Tülbentçi 1977]. Ushbu lug'atda 17440 ta maqol va iboralar mavjud.

O'zbek tilshunosligida esa o'zbek maqollarining semantik xususiyatiga oid izlanishlar ko'p uchraydi. Jumladan, “fitonimlar asosida shakllangan xalq maqollarining ma'naviy va uslubiy xususiyatlari” [Умарова 2016], “o'zbek maqollaring semantik

jihatlari xususida” [Раджабова, Кадуллаева 2023] kabi ishlarda o‘zbek xalq maqollari mazmunidagi ayrim obrazlar ifoda etgan semantik jihatlar haqida so‘z boradi.

Turk tilshunosligida maqollarning struktur jihatdan tadqiqi o‘zbek tilshunosligiga qaraganda aycha salmoqli. Bunda Aydin Ayning tadqiqi ham o‘z o‘rniga egadir. U maqollarning tuzilishini tahlil qilgan va 7 asosiy guruhga ajratgan [Aydin Oy 1972]. Bular:

1. Sodda gaplardan iborat qo‘shma gapli maqollar: *Bekar gözü ile kız alma, gece gözü ile bez alma;*

2. Birinchi qismidagi fe‘l tushib qolgan maqollar: *Abdal tekkende, hacı Mekke’de bulunur;*

3. Ikkinchi qismidagi fe‘l tushib qolgan maqollar: *Açın amfım olmaz, tokun imanı;*

4. Bir qismi bo‘lishli, bir qismi bo‘lishsiz fe‘l ko‘rinishidagi maqollar: *Acıyan uyumuş, acıkan uyumanuş;*

5. Birinchi qismidagi fikrni keyingi qismda izohlanadigan maqollar: *Aç ile arkadaş olma, yemem der de.sömürür;*

6. Boshqa-boshqa ma‘no anglatuvchi gaplardan tuzilgan maqollar: *Aç koyma hırsız edersin, çok söyleme arsız edersin;*

7. So‘roq gap shaklidagi maqollar: *Buğday ekmeğin yoksa buğday dilin de mi yok?*

Mustafa Altun esa ushbu tasnifdan qoniqmaydi va u qayta tasniflashga harakat qilgan [Mustafa Altun 2004]. U maqollarga misollarni Metin Yurtbashining “Sınıflandırılmış Türk Atasözleri” kitobidan olgan [MetinYurtbaşı 1994]. Jumlalarni tuzilishiga ko‘ra tasniflashda, 1997-1998-yili prof. Muhammet Yelten tomonidan amalga oshirilgan “Turk tilidagi jumla turlari” nomli doktorlik ishidan ilhomlanib, grammatik nuqtai nazardan ko‘rib chiqilgan.

Maqollarning tuzulishi ko‘ra tasnif Adiyaman universiteti Ijtimoiy fanlar, turk tili va adabiyoti instituti tadqiqotchisi Mehmet Emin Tug‘lukning “Atasözlerinde Cümle türleri” maqolasida ham uchraydi [Mehmet Emin 2018]. Ushbu maqolada maqollar bir necha turlarga ajratilgan. Masalan, sodda gapli maqollar, qo‘shma gapli maqollar, murakkab jumla maqollar, shart munosabati asosiga qurilgan qo‘shma gapli maqollar kabi turlarga ajratilgan va ularga misollar berib izohlangan.

Shuningdek, Kocaeli universiteti, san‘at va fanlar fakulteti, turk tili va adabiyoti professori Kenan Ajar ham maqollarning tuzulishi, ulardagi urg‘u borasida ish olib boradi [Kenan Ajar 2024]. Ushbu tadqiqotda maqollardagi har bir so‘zga alohida e‘tibor berilib, qaysi so‘z turkumiga urg‘u tushishini o‘rganib chiqqan. Tadqiqot

uchun olingan maqollarning ko'pchiligida sifatlarga urg'u tushishi ko'rsatilgan (Çalışmada incelenen 1010 atasözünden cümle vurgusu belirgin 331 atasözünün büyük çoğunluğu oluşturan 259'u sıfat vurguludur) [Kenan Ajar 2024].

O'zbek tilshunosligida maqollar chog'ishtirma aspektida o'rganishsi ancha taraqqiy etganligi bilan ahamiyatlidir. Xususan, "Graduonim komponentli o'zbek xalq maqollari va ularning ingliz tilidagi muqobillari" [Джумабаева 2017], "Hikmat arboblarning turli tildagi muloqot odobini ifodalovchi maqollar haqidagi fikrlari (o'zbek va koreys tillari misolida)" [Баёнханова 2022], "O'zbek va ingliz maqollarida «vatan» va «rodina» kontseptining ifodalanishi" [Файзиева 2023] nomli maqolalar bunga dalildir. Bunday vhog'ishtirma tahlil turk tilshunosligida ham uchraydi. Masalan, Gülden Tüm adabiyot, falsafa, san'at, madaniyat, til, urf-odat va an'analar millatlararo ijtimoiy tafakkurni birlashtirish, yaqinlashtirish uchun katta hissa qo'shishini aytib, bunga faqat til erisha olish mumkinligini ta'kidlaydi. U turk tilidagi maqollarni boshqa tildagi variantlari bilan qiyoslab beradi.

Bilmemek ayıp değil, sormamak ayıp.

Nemis tilida: *Fragen ist keine Schande.* (Sormak ayıp degildir)

Cheh tilida: *Líná huba, holý neštěstí.* (Tembel ağız acı bir durumdur/derttir.)

Gollandiya tilida: *Domme vragen bestaan niet.* (Aptal sorular yoktur.)

Polsha tilida: *Kto pyta, nie błądzi.* (Birisi soru sorduğunda yanılgiya düğmez.)

Litva tilida: *Nežinoti – ne gėda, gėda – neklausti.* (Türkçesiyle aynı)

Venger tilida: *Jobb kétszer kérdezni, mint egyszer hibázni.* (Bir defa hata yapmaktansa iki defa sormak daha iyidir.)

Slovak tilida: *Nie je hanba sa opýtať, ale hanba je sa neopýtať.* (Türkçesiyle aynı) [Gülden Tüm 2010]. Ushbu shaklda maqollarning boshqa tillardagi muqobili orqali o'sha tilni o'rganish yanada oson bo'lishini aytadi.

Semantik jihatdan tahlil etilgan ishlar turktilshunosligida ham yo'q emas. Umuman grammatika ta'limida maqollarni namunaviy matn sifatida qo'llashni ko'rsatgan olim sifatida Keziban Tekshanni aytish mumkin. U maqollar asosida grammatikani o'rgatish samarali ekanligini aytadi. Bu usulda o'quvchilar ham tilni, ham maqollarni, ya'ni madaniyatni o'rganishlari mumkinligi qayd etiladi [Keziban Tekshan 2012]. Maqollardagi har bir harflarga to'xtalinadi, J harfi

bilan boshlanadigan maqollar yo'qligini aytib o'tiladi. Maqollarda qo'llangan kasb nomlari (Demircinin canı demirden berk gerek), hayvon nomlarining qo'llanishi (Ata eyer gerek, eyere er gerek), qarindosh nomlari (Bağ babadan, zeytin dededen kalmalı), mavhum otlarning ko'pab qo'llanishi, sifat so'z turkumining ishlatilishi, fe'ning maqollarda qanday shakllarda kelishi kabilarni alohida tavsiflangan.

XULOSA

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, turkiy maqollarning o'rganilishi qiyosiy, chog'ishtirma tilshunoslik obyekti sifatida qaralib, asosan turk tilidan boshqa tillar bilan hamohang tadqiq etilishga moyil. Chuqur madaniy, ta'limiy, axloqiy mazmunga ega turkiy xalq maqollari garb maqollarida o'z izini qoldirganligi bilan ahamiyatli. Turk maqollari esa turk tilshunosligida grammatik va sintaktik shakllanishi va nutqda turli tipda ifodalanishiga doir ishlarining predmeti bo'lib xizmat qiladi. Shu yondashuv turk maqollarining o'zbek maqollari bilan qiyoslanishi uchun katta baza vazifasini o'taydi. Zero, struktur jihatdan o'xshash tillarning muayyan birliklariaro tilshunoslikning boshqa yo'nalishlarini tadqid etish uchun zamin yaratiladi.

Adabiyotlar

- Ahmet, Erdem.* 2022. Ota tushunchasi ifodalovchi o'zbek va turk xalq maqollarining qiyosi // OT. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ota-tushunchasi-ifodalovchi-o-zbek-va-turk-xalq-maqollarining-qiyosi>
- Aydın, Oy.* 1972. Tarih Boyunca Türk Atasözleri, İş Bankası Yayınları, İstanbul, s.91-96
- Feridun, Fazıl, Tülbentçi.* 1977. Türk Atasözleri ve Deyimleri, İstanbul, 2. bsl., 581 s., İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- Gül den, Tüm.* 2010. Atasözlerinin değişik kültür ve dilleri anlamaki rolü, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/4 Fall. <https://arch.kyrlibnet.kg/uploads/KNUALIEVAS.A.,MAKHAMBETOVAS.K.2022-4.pdf>
- İsmail, Parlatır.* 2008. Atasözleri. Ankara, 574 s., Yargı Yayınları. [5.076 söz]
- Kenan, Ajar.* 2024. Türkiye türkçesi atasözlerinde cümle vurgusu, ÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal Geliş Tarihi /Date of Received: 31.07.2024 Kabul Tarihi / Date of Accepted: 11.09.2024 Sayfa /Page: 1-13.
- Keziban, Tekshan.* 2012. Atasözlerinin dil bilgisi öğreteminde

- kullanilabilirliği, Tübar, XXXI.
- Mehmet, Emin, Tug'luk.* 2018. Atasözlerinde Cümle türleri, Mecmua uluslararası sosyal bilimler dergisi.
- Mehmet, Hengirmen.* 2007. Atasözleri Sözlüğü. Ankara, 608 s. Engin Yayınları, [3.896 söz]
- Metin, Yurtbaşı.* 1994. Sınıflandırılmış Türk Atasözleri, Ankara, 311 s. Özdemir Yayınları. [Azerbaycan, Kırım, Balkanlar dâhil 10.000 söz, tekrarlar var.]
- Mustafa, Altun.* 2004. Türk Atasözleri Üzerine sentaktik bir inceleme, Akademik Araştırmalar Dergisi.
- Мирзаалиев, И.М.* 2019. Қадимги туркий мақолларда тазод ва аллитерациянинг ўрни // “Ўзбекистонда хорижий тиллар” илмий-методик электрон журнал. № 6. 212-222 бетлар. URL: <https://journal.fledu.uz/wp-content/uploads/sites/3/2020/02/turkiy-maqolalar.pdf>
- Necmi, Akyalçın.* 2011. Türkçe Deyimler Sözlüklerine Alınmış Deyim Olmayan Kimi Söz Öbeklerine İlişkin Bir Değerlendirme. Folklor / Edebiyat, C. 17, S: 68, , s. 121-142.
- Nurettin, Albayrak.* 2009. Türkiye Türkçesinde Atasözleri. İstanbul, 1140 s. Kapı Yayınları [18.838 söz].
- Ömer, Asım, Aksoy.* 1988. Atasözleri Sözlüğü, İstanbul, 457 s. İnkılâp Kitabevi. [2.305 söz]
- Sarsek, N.* 2021. Особенности казахских пословиц и их сходство с пословицами других тюркских языков. *Keruen*, 73 (4). <https://keruenjournal.kz/main/article/view/100>
- Senguder, Z.* 2023. A Comparative Analysis of Russian and Turkish Proverbs Involving the Concept of Family. *Avrasya İncelemeleri Dergisi - Journal of Eurasian Inquiries* 12, 1: 51-68. <https://doi.org/10.26650/jes.2023.003>
- Türkçemizin İncileri Atasözlerimiz / Tanıklı Sözlük. Ankara 2012, 783 s., Eğiten Kitap Yayınları, Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri Deyimlerimiz, Ankara 2012, 672 s., Eğiten Kitap Yayınları.
- Xojiyeva, O.* 2024. O'zbek-turk maqollarining klassifikatsiyasi // XI Beynəlxalq Türk Dünyası Araştırmaları Simpoziumu, 11-13 İyun, / Bakı. 617-625 b. – 625-b.
- Xojiyeva, O.Sh.* 2024. Milliy tarbiyada turkiy xalqlar maqollarining tutgan o'rne (o'zbek va turk maqollari misolida) // “Yangi O'zbekistonda o'zbek adabiy tilining rivojlanish tendensiyalari: muammolar, yechimlar, tavsiyalar” mavzusida respublika ilmiy-amaliy anjumani: 2024-yil, 21-oktabr. 108–111-betlar. https://ilmiyanjumanlar.uz/uploads/conferences/0051/51_i_20241017_124446_3.6.pdf
- Абдуллаева, Н.* 2024. Пословицы, поговорки, образные выражения и их отличия. *Зарубежная лингвистика и лингводидактика*, 2(3), 206–213. <https://inlibrary.uz/index.php/foreign-linguistics/article/view/67561>
- Алиева, С.А., Махамбетова С.К.* Общие сходства в пословицах и поговорках народов казахского и тюркского

происхождения.

- Баёнханова, И. Ф. 2022. Ҳикмат арбобларининг турли тилдаги мулоқот одобини ифодаловчи мақоллар ҳақидаги фикрлари (ўзбек ва корейс тиллари мисолида). "Sharq tillarini o'qitishning dolzarb masalalari" mavzusidagi ilmiy-amaliy konferensiya. June 2022. – В. 555-566. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6653780>
- Барабаш, О. В., Хемраева Р. 2023. Лексика тюркского происхождения в русских пословицах и поговорках // Вестник ПензГУ. №3 (43): С. 22–28. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/leksika-tyurkskogo-proishozhdeniya-v-russkih-poslovitsah-i-pogovorkah>
- Биктагирова, З.А., Хазиева-Демирбаш, Г.С. 2012. Личные имена в татарских и турецких пословицах и поговорках // Вопросы современной науки и практики. Университет им. В.И.Вернадского. №2(40). -С.271–274.
- Бикчинтаева, Н. С. 2019. Отражение культуры турецкого народа в пословицах и поговорках / Н. С. Бикчинтаева // Via Scientiarum - Дорога знаний. – № 1. – С. 99-104. – EDN ZDSFLF. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=37340671>
- Джумабаева, Ж.Ш., Абдуллаева, Н.Э. 2017. Градуоним компонентли ўзбек халқ мақоллари ва уларнинг инглиз тилидаги муқобиллари // Хорижий филология. №4. – Б. 30-33.
- Егорова, Э.В., Крашенинникова Н.А. 2014. Пословицы и поговорки как объект изучения в лингвистике // Поволжский педагогический поиск. Филология. № 1 (7), С.106–108.
- Жўраева, Б.М. 2019. Ўзбек халқ мақоллари шаклланишининг лингвистик асослари ва прагматик хусусиятлари. 10.00.01 – Ўзбек тили Филология фанлари доктори (DSc) диссертацияси автореферати. Самарқанд, 74 б.
- Кенан, Алтынкая. 2023. Использование пословиц в турецкой национальной образовании // International Conference on Developments in Education Hosted from Saint Petersburg, Russia Jan 24th Pg.11-20.
- Кенжемуратова, С. А., Абилкасым, М. А. 2017. Взаимосвязь пословиц и поговорок турецкого языка с английским языком // Неофилология. №2 (10). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vzaimosvyaz-poslovits-i-pogovorok-turetskogo-yazyka-s-angliyskim-yazykom>
- Комилова, Г. Р. 2022. Ўзбек тилидаги мақолларнинг аксиолингвистик таҳлили. Филология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. -Тошкент, 50 б.
- Маслова, В.А. 1997. Введение в лингвокультурологию. – М.: Наследие. – 206 с.
- Мирзаалиев, И. М. 2019. Қадимги туркий мақолларда эллипсис ҳодисаси («Девону луғати-т-турк» асаридаги мақоллар мисолида) /И.М.Мирзаалиев. — Текст: непосредственный // Молодой ученый. — № 28 (266). — С. 285-287. — URL:

- <https://moluch.ru/archive/266/61599/>
- Мушаев, В.Н., Абдуллаев, С.Н. Типология форм выражения сравнительных отношений в монгольских и тюркских языках. *Oriental Studies*. 2018; 11(6): 130–139. URL: <https://doi.org/10.22162/2619-0990-2018-40-6-129-138>
- Нуриева, Ф. Ш., Петрова, М. М., Сунгатуллина, М. М. 2019. Тюркские пословицы в грамматике И. Мегизера "Institutiones linguae turcicae libri quatuor" (1612) // Филологические науки. Вопросы теории и практики. Тамбов: Грамота, Том 12. Выпуск 9. С. 372-378.
- Павлов, В.В. 2004. Сравнительно-сопоставительный анализ структуры и семантики турецких и чувашских пословиц. Автореф. дисс.кан.фил.наук. – Чебоксары, 28 стр.
- Порхомовский М. В. 2014. Турецкие пословицы в языке и речи / М. В. Порхомовский. — М.: Языки славянской культуры, С.5. — 176 с.
- Порхомовский, М.В. 2009. Язык турецких пословиц (грамматический и лексический аспекты). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Москва. 30 с.
- Раджабова, М.А., Кадуллаева, З.А. 2023. Ўзбек мақолларинг семантик жиҳатлари хусусида. Журнал универсальных научных исследований, 1 (6), 515–521. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8036631>
- Умарова, Н.Р., Турдилиева, Д.С. Фитонимлар асосида тузилган ўзбек халқ мақолларининг семантик ва стилистик хусусиятлари // Ученый XXI века. 2016. № 7 (20). – С. 47-50.
- Файзиева, А. Х. 2023. Ўзбек ва инглиз мақолларида «ватан» ва «родина» концептининг ифодаланиши. ЗОЛОТОЙ МОЗГ, 1 (11), 21–31. <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/3120>
- Шенгюдер, З. 2023. Сопоставительный анализ турецких и русских пословиц с компонентом 'семья'. Аврася Инчелемелери Дергиси 12, корп. 1 (март 2023 г.): 51–68. <https://doi.org/10.26650/jes.2023.003>.

LINGUISTIC STUDY OF TURKISH AND TURKIC FOLK PROVERBS

Kadirova Khurshida¹

Uralova Odina²

Abstract

The paremiological basis of language is the oral experience of people's knowledge of the world. In the process of linguistic research, its national-mental features, grammatical and syntactic differences and commonalities are revealed. The article analyzes the distinctive features and approaches to the study of Turkish and Turkic proverbs. The article is based on analytical, descriptive and classificatory methods. Sources related to the linguistic study of proverbs were studied, and as a result of the study, it was concluded that Turkish proverbs should be studied in linguistics from a comparative point of view, and Turkic proverbs should be studied on the basis of a lexical, semantic, grammatical and syntactic approach.

Keywords: *proverb, paremia, Turkish, Turkic, linguistic, structural, semantic.*

References

- Ahmet, Erdem. 2022. Ota tushunchasi ifodalovchi o'zbek va turk xalq maqollarining qiyosi // OT. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ota-tushunchasi-ifodalovchi-o-zbek-va-turk-xalq-maqollarining-qiyosi>
- Aydın, Oy. 1972. Tarih Boyunca Türk Atasözleri, İş Bankası Yayınları, İstanbul, s.91-96
- Feridun, Fazıl, Tülbentçi. 1977. Türk Atasözleri ve Deyimleri, İstanbul, 2. bsl., 581 s., İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- Gülden, Tü. 2010. Atasözlerinin değişik kültür ve dilleri anlamaki rolü, International Periodical For the Languages, Literature and

¹ Kadirova Khurshida Batirovna – Associate Professor of the Department of Uzbek Language and Literature, Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoi, Doctor of Philology (DSc).

E-mail: qodirova@navoiy-uni.uz

ORCID: 0000-0001-5194-7155

² Uralova Odina Orifjanovna – Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoi, 1st year master's student of Uzbek language and literature.

E-mail: gayratbest@mail.uz

ORCID: 0009-0003-3702-6474

For citation: Kadirova, Kh. B., Uralova, O. O. 2025. "Linguistic study of Turkish and Turkish folk proverbs". *Uzbekistan: language and culture. Issues of applied philology*. 1(5): 59-74.

<https://arch.kyrlibnet.kg/uploads/KNUALIEVAS.A.,MAKHAMBETOVAS.K.2022-4.pdf>

İsmail, Parlatur. 2008. Atasözleri. Ankara, 574 s., Yargı Yayınları. [5.076 söz]

Kenan, Ajar. 2024. Türkiye türkçesi atasözlerinde cümle vurgusu, ÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal Geliş Tarihi /Date of Received: 31.07.2024 Kabul Tarihi / Date of Accepted: 11.09.2024 Sayfa /Page: 1-13.

Keziban, Tekshan. 2012. Atasözlerinin dil bilgisi öğretiminde kullanılabilirliği, Tübar, XXXI.

Mehmet, Emin, Tug'luk. 2018. Atasözlerinde Cümle türleri, Mecmua uluslararası sosyal bilimler dergisi.

Mehmet, Hengirmen. 2007. Atasözleri Sözlüğü. Ankara, 608 s. Engin Yayınları, [3.896 söz]

Metin, Yurtbaşı. 1994. Sınıflandırılmış Türk Atasözleri, Ankara, 311 s. Özdemir Yayınları. [Azerbaycan, Kırım, Balkanlar dâhil 10.000 söz, tekrarlar var.]

Mustafa, Altun. 2004. Türk Atasözleri Üzerine sentaktik bir inceleme, Akademik Araştırmalar Dergisi.

Мирзаалиев, И.М. 2019. Қадимги туркий мақолларда тазод ва аллитерациянинг ўрни // “Ўзбекистонда хорижий тиллар” илмий-методик электрон журнал. № 6. 212-222 бетлар. URL: <https://journal.fledu.uz/wp-content/uploads/sites/3/2020/02/turkiy-maqolalar.pdf>

Necmi, Akyalçın. 2011. Türkçe Deyimler Sözlüklerine Alınmış Deyim Olmayan Kimi Söz Öbeklerine İlişkin Bir Değerlendirme. Folklor / Edebiyat, C. 17, S: 68,, s. 121-142.

Nurettin, Albayrak. 2009. Türkiye Türkçesinde Atasözleri. İstanbul, 1140 s. Kapı Yayınları [18.838 söz].

Ömer, Asım, Aksoy. 1988. Atasözleri Sözlüğü, İstanbul, 457 s. İnkılâp Kitabevi. [2.305 söz]

Sarsek, N. 2021. Особенности казахских пословиц и их сходство с пословицами других тюркских языков. *Keruen*, 73 (4). <https://keruenjournal.kz/main/article/view/100>

Senguder, Z. 2023. A Comparative Analysis of Russian and Turkish Proverbs Involving the Concept of Family. *Avrasya İncelemeleri Dergisi - Journal of Eurasian Inquiries* 12, 1: 51-68. <https://doi.org/10.26650/jes.2023.003>

Türkçemizin İncileri Atasözlerimiz / Tanıklı Sözlük. Ankara 2012, 783 s., Eğiten Kitap Yayınları, Türkçemizin Anlamsal Zenginlikleri Deyimlerimiz, Ankara 2012, 672 s., Eğiten Kitap Yayınları.

Xojiyeva, O. 2024. O'zbek-turk maqollarining klassifikatsiyasi // XI Beynəlxalq Türk Dünyası Araştırmaları Simpoziumu, 11-13 İyun, / Bakı. 617-625 b. – 625-b.

Xojiyeva, O.Sh. 2024. Milli tarbiyada turkiy xalqlar maqollarining tutgan o'rni (o'zbek va turk maqollari misolida) // “Yangi

- O'zbekistonda o'zbek adabiy tilining rivojlanish tendensiyalari: muammolar, yechimlar, tavsiyalar" mavzusida respublika ilmiy-amaliy anjumani: 2024-yil, 21-oktabr. 108–111-betlar. https://ilmiyanjumanlar.uz/uploads/conferences/0051/51_i_20241017_124446_3.6.pdf
- Abdullaeva, N.* 2024. Poslovitsi, pogovorki, obraznie virajeniya i ix otlichiya. Zarubejnaya lingvistika i lingvodidaktika, 2(3), 206–213. <https://inlibrary.uz/index.php/foreign-linguistics/article/view/67561>
- Alieva, S.A., Maxambetova S.K.* Obshnie sxodstva v poslovitsax i pogovorkax narodov kazaxskogo i tyurkskogo proisxojdeniya.
- Bayonxanova, I. F.* 2022. Hikmat arboblaring turli tildagi muloqot odobini ifodalovchi maxollar haqidagi fikrlari (o'zbek va koreys tillari misolida). "Sharq tillarini o'qitishning dolzarb masalalari" mavzusidagi ilmiy-amaliy konferensiya. June 2022. – B. 555-566. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6653780>
- Barabash, O. V., Xemraeva R.* 2023. Leksika tyurkskogo proisxojdeniya v russkix poslovitsax i pogovorkax // Vestnik PenzGU. №3 (43): C. 22–28. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/leksika-tyurkskogo-proishozhdeniya-v-russkih-poslovitsah-i-pogovorkah>
- Biktagirova, Z.A., Xazieva-Demirbash, G.S.* 2012. Lichnye imena v tatarskix i turetskix poslovitsax i pogovorkax // Voprosy sovremennoy nauki i praktiki. Universitet im. V.I.VERNADSKOGO. №2(40). S.271–274.
- Bikchintaeva, N.S.* 2019. Otrajenie kul'tury turetskogo naroda v poslovitsax i pogovorkax / N. S. Bikchintaeva // Via Scientiarum - Doroga znaniy. – № 1. – S. 99-104. – EDN ZDSFLF. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=37340671>
- Djumabaeva, J.Sh., Abdullaeva, N.E.* 2017. Graduonim komponentli o'zbek xalq maqollari va ularning ingliz tilidagi muqobillari // Xorijiy filologiya. №4. – B. 30-33.
- Yegorova, E.V., Krashennnikova N.A.* 2014. Poslovitsi i pogovorki kak ob'ekt izucheniya v lingvistike // Povoljskiy pedagogicheskiy poisk. Filologiya. № 1 (7), S.106–108.
- Jo'raeva, B.M.* 2019. O'zbek xalq maqollari shakllanishining lingvistik asoslari va pragmatik xususiyatlari. 10.00.01 – O'zbek tili Filologiya fanlari doktori (DSs) dissertatsiyasi avtoreferati. Samarqand, 74 b.
- Kenan, Altinkaya.* 2023. Ispolzovanie poslovits v turetskoy natsionalnoy obrazovanii // International Conference on Developments in Education Hosted from Saint Petersburg, Russia Jan 24th Pg.11-20.
- Kenjemuratova, S. A., Abilkasym, M. A.* 2017. Vzaimosvyaz poslovits i pogovorok turetskogo yazika s angliyskim yazikom // Neofilologiya. №2 (10). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vzaimosvyaz-poslovits-i-pogovorok-turetskogo-yazyka-s-angliyskim-yazykom>

- Komilova, G. R.* 2022. O'zbek tilidagi maqollarning aksiolingvistik tahlili. 10.00.01 – O'zbek tili. Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent, 50 b.
- Maslova, V.A.* 1997. Vvedenie v lingvokulturologiyu. – M.: Nasledie, – 206 s.
- Mirzaaliev, I. M.* 2019. Qadimgi turkiy maqollarda ellipsis hodisasi («Devonu lug'ati-t-turk» asaridagi maqollar misolida) / I. M. Mirzaaliev. — Tekst : neposredstvennyy // Molodoy uchenyy. — № 28 (266). — S. 285-287. — URL: <https://moluch.ru/archive/266/61599/>
- Mushaev, V.N., Abdullaev, S.N.* Tipologiya form virajeniya sravnitel'nyx otnosheniy v mongolskix i tyurkskix yazykax. Oriental Studies. 2018; 11(6): 130–139. URL: <https://doi.org/10.22162/2619-0990-2018-40-6-129-138>
- Nurieva, F. Sh., Petrova, M. M., Sungatullina, M. M.* 2019. Tyurkskie poslovitsy v grammatike I. Megizera "Institutiones linguae turcae libri quatuor" (1612) // Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki. Tambov: Gramota, Tom 12. Vipusk 9. C. 372-378.
- Pavlov, V.V.* 2004. Sravnitel'no-sopostavitel'nyy analiz strukturi i semantiki turetskix i chuvashskix poslovits. Avtoref. diss.kan.fil.nauk. – Cheboksari. - 28 s.
- Porxomovskiy M. V.* 2014. Turetskie poslovitsy v yazike i rechi / M. V. Porxomovskiy. — M.: Yaziki slavyanskoy kulturi.- 176 s.
- Porxomovskiy, M.V.* 2009. Yazyk turetskix poslovits (grammaticheskiy i leksicheskiy aspekti). Avtoreferat dissertatsii na soiskanie uchenoy stepeni kandidata filologicheskix nauk. Moskva. 30 s.
- Radjabova, M.A., Kadullaeva, Z.A.* 2023. O'zbek maqollaring semantik jihatlari xususida. Jurnal universal'nyx nauchnyx issledovaniy, 1 (6), 515–521. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8036631>
- Umarova, N.R., Turdilieva, D.S.* Fitonimlar asosida tuzilgan o'zbek xalq maqollarining semantik va stilistik xususiyatlari // Uchenyy XXI veka. 2016. № 7 (20). – C. 47-50.
- Fayzieva, A. X.* 2023. O'zbek va ingliz maqollarida «vatan» va «rodina» kontseptining ifodalanishi. ZOLOTY MOZG , 1 (11), 21–31. <https://researchedu.org/index.php/goldenbrain/article/view/3120>
- Shengyuder, Z.* 2023. Sopostavitel'nyy analiz turetskix i russkix poslovits s komponentom 'semya'. Avrasya Inchelemeleri Dergisi 12, korp. 1 (mart 2023 g.): 51–68. <https://doi.org/10.26650/jes.2023.003>

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

O'zbekiston: til va madaniyat (O'zTM) – zamonaviy O'zbekiston (sobiq Turkiston) bilan bog'liq bevosita Markaziy Osiyo mintaqasini birlashtiradigan til, tarix, san'at, etnografiya, madaniyat va ijtimoiy fanlar sohalarini qamrab olgan ilmiy jurnaldir. O'zTM munozarali, zamonaviy, innovatsion, konseptual jihatdan qiziqarli, original mavzudagi ilmiy tadqiqotlarni nashr qiladi. Jurnal lingvistika, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, din, falsafa, ilohiyot, fan, ta'lim, metodika, sotsiologiya, psixologiya, tarix, madaniyat, san'at, etnologiya, etnografiya, antropologiyaga oid ilmiy yo'nalishdagi maqolalar va taqrizlar hamda konferensiya hisobotlarini qabul qiladi.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo'lyozmalar o'zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, boshqa turkiy tillarda ham qabul qilinadi. Agar muallif o'z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr ettirmoqchi bo'lsa, unda qo'lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etilishi lozim.

Qo'lyozmalar MS Word (.doc) formatida (uzlangcult@gmail.com) elektron pochta-siga yuboriladi. Iqtiboslar va izohlar uchun MS Word menejerini qo'llash mumkin.

Barcha qo'lyozmalar tahririyatga muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma'lumot bilan taqdim etiladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig'i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o'ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo'lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantiriladi. Maqola matni 3 000–5 000 so'zdan iborat bo'lishi kerak.

O'zbek va ingliz tillarida 100–150 so'zdan iborat abstrakt (Abstrakt) va 5–10 so'zdan kam bo'lmagan kalit so'zlar (o'zbek va ingliz tillarida). Abstraktda maqolaning qisqacha mazmuni va dolzarbligi, tadqiqot natijalari aks etishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati 5 sahifadan oshmasligi kerak.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo'lishi mumkin) 1500 so'zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so'ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo'limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to'q bo'yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o'zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tilda yozilgan bo'lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.

Maqola bo'limlari sarlavhasi – to'q bo'yoqda, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda "tarjima muallifniki" shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasi qavs ichida () satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satr boshidan, boshqa barcha qatorlari xatboshidan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

V.1. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

Matnda qo'lyozma (toshbosma)ga havola berish:

[Xondamir, Makorim, 17^a]

VII.2. Kitoblar uchun

Bibliografiyada:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Qudratullayev, Hasan. 2018. *Boburning adabiy-estetik olami*. Toshkent: Ma'naviyat.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Qudratullayev 2018, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiyada kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (a). *Alisher Navoiy: manbalarining qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Sirojiddinov 2011 (a), 99]

[Sirojiddinov 2011 (b), 67]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Abdurahmonov, G'anijon, Alibek Rustamov. 1984. *Navoiy tilining grammatik xususiyatlari*. Toshkent: Fan.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdurahmonov, Rustamov 1984, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq muallifi bo'lsa, bibliografiyada barcha mualliflarning ismi to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda, birinchi muallifning ismi yozilib, davomida *va boshqalar* deb ko'rsatiladi:

[Familiya va boshqalar nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Abdug'afurov, Abdurashid. 2016. "Badoye' ul-bidoya"ning tuzilish sanasi". *XX asr o'zbek mumtoz adabiyotshunosligi*, Olim To'laboyev muharrirligida, 174–184. Toshkent: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdug'afurov 2016, 176]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiyada foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL. Foydalanilgan sana.

Mamatov, Ulug'bek. 2018. *O'zbekiston madaniyatida tarixiy janrdagi tasviriy san'at asarlari*. Toshkent: Mumtoz so'z. <https://kitobxon.com/uz/catalog/sanat/>. 12.03.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mamatov 2018, 11]

Ikki muallif tomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2017, 19-hujjat]

VII.3. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi". *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari.

Mahmudov, Nizomiddin. 2013. "Termin, badiiy so'z va metafora". *O'zbek tili va adabiyoti* 4: 3 – 8.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mahmudov, 2013, 5]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Aminov, Hasan. 2018. "O'zbekiston san'atida temuriylar siymosi". *O'zbekistonda xorijiy tillar* 2: 246 – 253. doi: 10.36078/1596780051.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Aminov 2018, 248]

7.4. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" gazetasida chop etilgan maqolasida

aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro'yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo'yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo'lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko'rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr sanasi. Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. "Jomiy "Xamsa" yozganmi?." *O'zbekiston adabiyoti va san'ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Jabborov, Rustam. 2019. "Navoiyning Tabrizda yashagan xorazmlik kotibi". *UZA: O'zbekiston Milliy axborot agentligi*, 08.12. <https://uza.uz/uz>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Jabborov 2010, 17]

Maqola so'ngida foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro'yxati ikki qismdan iborat bo'lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko'rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o'zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini "*The Chicago Manual of Style, 16th Edition*" qo'llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle>. havolasidan ko'rib olishingiz mumkin.

GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS

Uzbekistan: Language and Culture is an academic journal, publishing research in linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies. We aim to publish cutting edge, innovative, conceptually interesting, original case studies and new research, which shape and lead debates in multifaceted studies. We do not publish economic analyses or policy papers. Any opinions and views expressed in publications are the opinions and views of

the authors, and the publishers are not responsible for the views/ reviews of the contributors.

The journal is published four times a year. The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcomed. In addition to research articles, the journal welcomes book reviews, literature overviews, conference reports and research project announcements.

1. General

- Submission Guideline

1. Manuscripts may be submitted at any time during the year. However, if the author wishes to have his/her manuscript published in a certain issue of the journal, the submission should be made at least five months in advance of the proposed publication date.

2) Manuscripts should be submitted by email (uzlangcult@gmail.com) as an attachment in MS Word document (.doc) format and use MS Word Source.

3) All manuscripts should be submitted with a cover page including an email address, a mailing address and a short introduction about the author(s) /contributor(s)'.

2. Manuscript format

1) The main texts should be written in Times New Roman font, 12 point, and single-spaced in 44 pagination with 1-inch margins.

2) Submissions must follow the author-date system of The Chicago Manual of Style, 16th Edition.

3) Quotations are given in brackets in the text.

4) A research article should normally be no more than 9,000 words in length, including the following contents:

- an abstract of 150-200 words (in English, Russian, and Uzbek) and seven to ten keywords;

- a list of references of no more than five (5) pages;

- tables and figures, if any.

5) A book review should generally be about 1,500 English words (or other languages) in length, and must include the heading and closing in the following format:

- Heading: Title of the Book. By Author's Name(s). City of Publication: Publisher Name, Year. pp. Price, ISBN:, (hardcover/paperback).

- Closing: Book reviewer's name, affiliation and postal address at the end.

6) Style Points Headings. Limit: Four levels.

Level 1. Title Style (e.g. the first letter of each word upper case, except prepositions), Bold, and 14 point.

Level 2. Title Style, Italics, 14 Point.

Level 3. Modified "down" style (first letter upper case, or first letter of first two words if the first word is an article), Bold, and 12 point.

Level 4. Modified down style, Bold, 11 point.

3. Style and Usage

1) Translation

- Translated excerpts from classical texts or non-English sources should be annotated with clarification of its original/published language and translator. Likewise, "Author's own" translations of quoted texts should be noted as such.

- The author is expected to provide an English translation of key terms in the work, rather than a translator without expertise in the subject.

- Excerpts or quoted texts from published translation will not be edited. However, UzLC editors may query or modify translations of key terms or texts provided by the author.

- Where necessary, short supplementary information such as dates, an item in its original characters, or the Romanized form of a non-English item, may be included.

- Names of foreign publishers, and titles of sources published in a foreign language should primarily appear in Romanized form without translation. However, if necessary, a translation may be added in brackets ([]).

2) Names and Terms

- Place Names (foreign):

Designation for division of areas should be either translated or hyphenated after the given area name.

Designation for geographical/structure names are not hyphenated, and appear without the equivalent English term.

Institutional names are considered proper nouns. Their names should appear following the preference of the individual institutions.

3) The descriptive designation of a period is usually lowercase, except for proper names or traditionally capitalized terms.

4. Quotation

1) Block Quotations:

- A block quotation should start with double line spacing and an indentation from the left margin. From the second paragraph of the block quotation, additional paragraph indentation is needed.

Texts in block quotation should be written in Times New Roman 10 pts., and not be entirely italicized.

5. Others

1) There is one space after sentence punctuation and not two.

2) The end parenthesis, closing quotation mark, and footnote numbers come after the sentence punctuation.

3) For parentheses within parentheses, use brackets ([]).

6. Basic Citation Format

The following examples illustrate citations using the **author-date** system. Each example of a reference list entry is accompanied by an example of a corresponding parenthetical citation in the text. For more details and many more examples, see chapter 15 of *The Chicago Manual of Style*.

BOOK

Reference List (hanging indent):

Pollan, Michael. 2006. *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of How Eating Has Evolved*. New York: Penguin.

In Text Cite:

[Pollan 2006, 99–100]

Reference List (hanging indent):

Ward, Geoffrey C., and Ken Burns. 2007. *The War: An Intimate History, 1941–1945*. New York: Knopf.

In Text Cite:

[Ward and Burns 2007, 52]

For four or more authors, list all of the authors in the reference list; in the text, list only the first author, followed by et al. (“and others”):

[Barnes et al. 2010, 847]

Reference List (hanging indent) book chapter:

Kelly, John D. 2010. “Seeing Red: Mao Fetishism, Pax Americana, and the Moral Economy of War.” In *Anthropology and Global Counterinsurgency*, edited by John D. Kelly, Beatrice Jauregui, Sean T. Mitchell, and Jeremy Walton, 67–83. Chicago: University of Chicago Press.

In Text Cite:

[Kelly 2010, 77]

Chapter of an edited volume originally published elsewhere (as in primary sources):

Reference List (hanging indent) book originally published elsewhere:

Cicero, Quintus Tullius. 1986. “Handbook on Canvassing for the Consulship.” In *Rome: Late Republic and Principate*, edited by Walter Emil Kaegi Jr. and Peter White. Vol. 2 of University of Chicago Readings in Western Civilization, edited by John Boyer and Julius Kirshner, 33–46. Chicago: University of Chicago Press. Originally published in Evelyn S. Shuckburgh, trans., *The Letters of Cicero*, vol. 1 (London: George Bell & Sons, 1908).

In Text Cite:

[Cicero 1986, 35]

BOOK PUBLISHED ELECTRONICALLY

If a book is available in more than one format, cite the version you consulted. For books consulted online, list a URL; include an access date only if one is required by your discipline. If no fixed page numbers are available, you can include a section title or a chapter or other number.

Reference List (hanging indent):

Austen, Jane. 2007. *Pride and Prejudice: A Novel in Five Books*. New York: Penguin Classics. Kindle edition.

In Text Cite:

[Austen 2007, 101]

Reference List (hanging indent):

Kurland, Philip B., and Ralph Lerner, eds. 1987. *The Founders' Constitution*. Chicago: University of Chicago Press. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders>

In Text Cite:

[Kurland and Lerner, chap. 10, doc. 19]

JOURNAL ARTICLE**Article in a print journal**

In the text, list the specific page numbers consulted, if any. In the reference list entry, list the page range for the whole article.

Reference List (hanging indent):

Weinstein, Joshua I. 2009. "The Market in Plato's Republic." *Classical Philology* 104:439–58.

In text cite:

[Weinstein 2009, 440]

Article in an online journal

Include a DOI if the journal lists one. A DOI is a permanent ID that, when appended to <http://dx.doi.org/> in the address bar of an Internet browser, will lead to the source. If no DOI is available, list a URL. Include an access date only if one is required by your discipline.

Reference List (hanging indent):

Kossinets, Gueorgi, and Duncan J. Watts. 2009. "Origins of Homophily in an Evolving Social Network." *American Journal of Sociology* 115:405–50. doi:10.1086/599247.

In text cite:

[Kossinets and Watts 2009, 411]

Article in a newspaper or popular magazine

Newspaper and magazine articles may be cited in running text ("As Sheryl Stolberg and Robert Pear noted in a New York Times article on February 27, 2010..."); they are commonly omitted from a reference list. The following examples show more formal versions of the citations. If you consulted the article online, include a URL; include an access date only if your discipline requires one. If no author is identified, begin the citation with the article title.

Reference List (hanging indent):

Mendelsohn, Daniel. 2010. "But Enough about Me." *New Yorker*, January 25.

In text cite:

[Mendelsohn 2010, 68]

Reference List (hanging indent):

Stolberg, Sheryl Gay, and Robert Pear. 2010. "Wary Centrists Posing Challenge in Health Care Vote." *New York Times*, February 27. <http://www.nytimes.com/2010/02/28/us/politics/28health.html>.

In text cite:

[Stolberg and Pear 2010, 12]

WEBSITE

A citation to website content can often be limited to a mention in the text ("As of July 19, 2008, the McDonald's Corporation listed on its website . . ."). If a more formal citation is desired, it may be cited as in the examples below. Because such content is subject to change, include an access date or, if available, a date that the site was last modified. In the absence of a date of publication, use the access date or last-modified date as the basis of the citation.

Bibliography (hanging indent):

Google. 2009. "Google Privacy Policy." Last modified March 11. <http://www.google.com/intl/en/privacypolicy.html>.

In text cite:

[Google 2009]

Reference List (hanging indent):

McDonald's Corporation. 2008. "McDonald's Happy Meal Toy Safety Facts." <http://www.mcdonalds.com/corp/about/factsheets.html>.

In text cite:

[McDonald's 2008]

Jurnal 2017-yil 26-oktabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot agentligi tomonidan №0936 raqami bilan ro'yxatdani o'tgan. Tahririyatga kelgan maqolalar mualliflarga qaytarilmaydi.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalari chop etilishi lozim bo'lgan ro'yxatga kiritilgan (30.10.2921.№308/6).

Manzil: O'zbekiston, Toshkent sh., Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko'chasi, 103.

Email: aphil@tsuull.uz

Website: <http://www.aphil.tsuull.uz>